

Toplumsal Değişim Sürecinde Aile ve Ailedeki Kırılganlığın Görünümü: Çocuklar ve Yaşlılar Özelinde Bir Değerlendirme

Family and the Appearance of Vulnerability during Social Change: An Assessment Specific to Children and the Elderly

Dr. Öğr. Üyesi Emrah BAŞARAN¹

Süreç/History

Geliş/Submitted: 01/08/2025
Kabul/Accepted: 07/01/2026
Yayın/Published: 25/03/2026

İntihal/Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar(lar), çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author(s) declares that have no competing interests.

Telif Hakkı/Copyright

© By Author (s) | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Öz

Günümüz dünyası pek çok farklı türden ve hızlı gelişmeye tanıklık etmektedir. Küreselleşmenin çıktıları mesafeleri ve sınırları ortadan kaldırdığı gibi toplumsal yapılar üzerinde de etkiler yaratmaktadır. Bu etkilerin net bir biçimde görüldüğü kurumların başında ise aile gelmektedir. Küresel değişim çağında aile hem yapı hem işlev hem de işleyiş bakımından önemli bir sürecin içerisine girmiştir. Aile tarih boyunca içerisinde bulunduğu çağa uygun bir form almanın yanında geleneksel yapısını da büyük ölçüde korumuştur. Günümüzde aile özelinde yaşanan değişim var olan geleneksel yapıda da kırılmaların yaşanabileceği izlenimi vermektedir. Bu durumun örnekleri arasında ise ailenin kendi bünyesinde farklı kuşaklara ait bireyleri barındırma kapasitesi gelmektedir. Ailenin yapısının giderek mikrolaşması, yeni aile türlerinin ortaya çıkması, boşanmaların artması ve kolaylaşması, aileye ait bazı görevlerin kurumlara devredilmesi gibi pek çok gelişme ailenin farklı kuşaklara ev sahipliği yapma özelliğini aşındırıcı bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede bakıldığında aile içerisinde çocuklar ve yaşlılar bu türden iki kuşağı temsil etmektedir. Dezavantajlı gruplar arasında gösterilen çocuklar ve yaşlılar için aile, yeri doldurulamaz bir hayat enerjisi kaynağıdır. Her iki gruba ait bireylerin kendi yaş özelliklerine özgü kırılganlıkları onları hem biricik kılmakta hem de benzeştirmektedir. Örneğin; istismar, şiddet, sosyalleşme, bakım ve destek gibi günümüzde sıkça konuşulan konular, çocuklar ve yaşlılar için ortak bir paydayı oluşturmaktadır. Bu anlamda da ele alınacak çalışmada toplumsal değişim sürecinde aile ve aile içerisindeki iki kırılgan grubu oluşturan çocuklar ve yaşlılar özelinde yaşanan değişim sosyolojik bağlamda tartışılacaktır. Çocukların ve yaşlıların günümüz dünyasında yaşadıkları problemler ile aile kurumu arasındaki ilişki değerlendirilecek ve ailenin sorunları çözücü tarafına vurgu yapılacaktır. Öz kısmında araştırmanın konu, kapsam, önem, amaç ve yöntem gibi temel metodolojik çerçevesi belirtilmeli, konuya dair bulgu ve tespitlere yer verilmeli ve ulaşılan temel sonuçlara değinilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Aile, çocuk, yaşlı, toplumsal değişim, dezavantajlı gruplar.

Abstract

Today's world is witnessing many different and rapid developments. The benefits of globalization not only eliminate distances and borders but also have an impact on social structures. The family is one of the institutions where these effects are clearly evident. In this era of global change, the family has entered a significant process in terms of structure, function, and functioning. Throughout history, the family has not only taken a form appropriate to its time but has also largely preserved its traditional structure. The changes experienced specifically within the family today suggest that the existing traditional structure may be experiencing ruptures. Examples of this include the family's capacity to accommodate individuals from different generations. Many developments, such as the increasing micro-conversion of family structures, the emergence of new family types, the increase and ease of divorce, and the delegation of certain family duties to institutions, are eroding the family's ability to accommodate multiple generations. In this context, children and the elderly represent two such generations within the family. For children and the elderly, who are considered disadvantaged groups, the family is an irreplaceable source of vital energy. The vulnerabilities inherent to the age of individuals in both groups make them both unique and similar. For example, frequently discussed issues such as abuse, violence, socialization, care, and support constitute a common denominator for children and the elderly. In this context, the study will discuss the family during the process of social change, and the changes experienced specifically by children and the elderly, who constitute two vulnerable groups within the family, within a sociological context. The relationship between the problems children and the elderly face in today's world and the family institution will be evaluated, and the problem-solving aspect of the family will be emphasized.

Keywords: Family, child, elderly, social change, disadvantaged groups.

Atıf için (to cite): Başaran, E. (2025). Toplumsal değişim sürecinde aile ve ailedeki kırılganlığın görünümü: Çocuklar ve yaşlılar özelinde bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), 206-218. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1755719>

¹ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, İzmir/Türkiye, basaranemrah20@gmail.com

Giriş

Aile, geçmişte olduğu gibi günümüzde de en önemli toplumsal kurumların başında gelmektedir. Aile üzerine birçok olumsuz tartışma yürütülmesine ve geleceğiyle ilgili endişelere rağmen, aile kurumu toplumsal yapı içinde işlevselliğini sürdürmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde aile, içinde bulunduğu toplumsal yapıya göre şekillenmekte ve kendini farklı biçimlerde güncelleyebilme kapasitesi taşımaktadır. Kuşkusuz, küreselleşme süreci aile üzerinde dünya genelinde benzer sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin boşanma, aile içi şiddet, çocuk sayısının giderek azalması, ekonomik güçlükler ve bakım sorunları gibi birçok mesele, dünya üzerindeki farklı kültürlerde var olan ailelerin ortak paydasını oluşturmaktadır. Aile farklı türden risklerle karşı karşıya olsa da çocukluk ve yaşlılık bağlamında ortaya çıkan sorunlar her geçen gün aile kurumu üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Aileyi kuşaklararası ilişkileri kuran ve organize eden bir yapı olarak ele aldığımızda bahsedilen bu iki kuşağa özgü değişimler üzerinde düşünmek anlamlı olacaktır.

Aileyi oluşturan kırılgan grupların başında gelen çocuklar ve yaşlılar, aileyi tehdit eden riskler karşısında en savunmasız durumda bulunan kesimlerin başında yer almaktadır. Aile içerisinde farklı kuşakları temsil eden çocuklar ve yaşlılara yönelik riskler benzerlik göstermektedir. Dünya genelindeki nüfusun dengesiz dağılımı aile içerisinde 2 farklı kuşağı temsil eden çocuklar ve yaşlılar özelindeki sorunların benzer olmasına neden olmaktadır. Bakım sorunları, sosyalleşme, yalnızlık, şiddet, çalışma şartları ve zorunluluğu, ailenin parçalanması gibi sorunlar her iki kuşağın ortak sorunları arasındadır. Bunların dışında hem çocuklar hem de yaşlılar kendi kuşaklarına özgü sorunlarla da sıklıkla karşılaşmaktadır. Örneğin; Başaran'a (2025) göre afetlerden en çok etkilenen dezavantajlı grupların başında çocuklar ve yaşlılar gelmektedir. Çocukların ve yaşlıların; sağlık sorunları, savunmasızlık, fiziksel yetersizlikler ve afetin varlığını tam olarak kavrayamama gibi nedenlerle, afetlerden diğer bireylere kıyasla daha fazla etkilendikleri görülmektedir. Buna ek olarak yakın dönemde tüm dünyayı etkileyen küresel olayların başında gelen Covid-19 sürecinden de yaşlılar ve çocuklar diğer gruplara göre daha çok etkilenmiştir. Yaşlıların virüsten daha yüksek oranda etkilenmesi, özellikle sağlık hizmetlerine erişim ve eve kapanma süreçlerinde onların dezavantajlı duruma düşmesine neden olmuştur. Benzer şekilde, çocuklar da bu dönemde sağlık ve eğitim alanlarında ortaya çıkan olumsuzluklardan etkilenmiştir (Başaran, 2021, s. 32).

Nüfus tahminlerine göre küresel nüfusun 50–60 yıl daha artmaya devam ederek 2080'lerin ortalarında yaklaşık 10,3 milyara ulaşması ve ardından kademeli bir gerilemeyle 2100 yılında 10,2 milyara düşmesi öngörülmektedir. Bu yüzyıl içerisinde nüfusun zirveye ulaşma olasılığı %80 olarak tahmin edilmekte olup, bu oran 2013'teki %30 düzeyine kıyasla önemli bir artışı yansıtmaktadır. 2070'lerin sonlarında 65 yaş ve üzerindeki küresel nüfusun 2,2 milyara ulaşarak 18 yaş altı nüfusu aşması beklenmektedir. 2030'ların ortalarında ise 80 yaş ve üzerindeki nüfusun sayısı 265 milyona ulaşarak bebek sayısını geçecektir. Hızlı nüfus artışı yaşayan ülkeler dâhil olmak üzere tüm ülkelerin, önümüzdeki 30 yıl içinde artacak yaşlı nüfusa karşılık sağlık ve uzun dönemli bakım sistemlerini güçlendirmeleri, sosyal koruma mekanizmalarının sürdürülebilirliğini sağlamaları ve yeni teknolojilere yatırım yapmaları gerekmektedir. Kadınların erkeklerden daha uzun yaşamaları nedeniyle, politikaların emeklilik haklarına eşit erişimi güvence altına alması, cinsiyete özgü sağlık ihtiyaçlarını gözetmesi ve bakım yükünü azaltacak sosyal destek mekanizmalarını geliştirmesi önem arz etmektedir (UN, 2025).

Nüfusun yaşlanmasıyla birlikte, özellikle demans gibi bağımlılık ve sakatlığa yol açan hastalıklar karşısında sağlık ve sosyal destek hizmetlerine olan talep artmaktadır. Bu artan ihtiyaçların karşılanabilmesi için özel bakımın gerekliliği öne çıkmaktadır. Bakım hizmetlerinin büyük bölümünü üstlenen kadınlar, küresel düzeyde gayri resmî bakım saatlerinin yaklaşık %70'ini karşılamakta olup, bu durum özellikle bakım hizmetlerinin yetersiz olduğu düşük ve orta gelirli ülkelerde kadınları yaşlılıkta yoksulluğa daha açık hâle getirmektedir. Sağlık koşullarındaki ve hayatta kalma oranlarındaki önemli iyileşmeler ile aile büyüklüğü ve doğurganlıktaki düşüşler sonucunda, uzun vadeli nüfus yaşlanma süreci dünyanın tüm ülkelerinde ve bölgelerinde başlamış ya da yakın gelecekte başlaması öngörülmektedir. Bu süreçte yaşlı nüfusun küresel nüfus içindeki payı giderek artarken, çocuk ve genç nüfusun payı ise kademeli olarak azalmaktadır. Bireyler yaşlandıkça çalışmadıklarında veya gelir elde edemediklerinde geçim ve bakım sorunu ortaya çıkmakta ve nüfus ortalamaları bu deneyimlerin çeşitliliğini yansıtmamaktadır. Geleneksel olarak aileler yaşlı bakımında rol oynamaya devam etmekte, modern devletler toplumsal sözleşmenin bir parçası olarak yaşlılara destek ve kaynak sağlama sorumluluğunu giderek üstlenmektedir. Sağlıklı birçok yaşlı birey üretkenliğini sürdürebilse de sistematik olarak aile ve devlet desteği gereksinimi ortadan kalkmamaktadır (UN, 2025a).

Küresel anlamda ortaya çıkan bu tablo Türkiye özelinde değerlendirildiğinde de benzerlikler içermektedir. Verilere bakıldığında Türkiye’de özellikle aile, çocuk ve yaşlılık bağlamı konularında sorunların var olduğu anlaşılabilmektedir. TÜİK’e (2025) göre yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üzeri bireylerin sayısı, 2019 yılında 7 milyon 550 bin 727 iken, son beş yılda %20,7 artarak 2024 yılında 9 milyon 112 bin 298 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2019 yılında %9,1 iken, 2024 yılında %10,6’ya yükselmiştir. TÜİK’in nüfus projeksiyonlarına göre bu oranın 2030’da %13,5’e, 2040’ta %17,9’a, 2060’ta %27,0’a, 2080’de %33,4’e ve 2100 yılında %33,6’ya çıkacağı öngörülmektedir. Görüldüğü gibi Türkiye nüfusu giderek yaşlanmaktadır. Nüfusun beklentilerin üzerinde bir oranda yaşlanması pek çok toplumsal sorunu da beraberinde getirmektedir. Türkiye nüfusu bir taraftan giderek yaşlanırken diğer taraftan da doğurganlık hızı giderek düşmektedir. TÜİK (2025a) verilerine göre toplam doğurganlık hızı, 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2014 yılından itibaren aralıksız düşüş eğilimine girerek 2024 yılında 1,48 çocuk olarak gerçekleşmiştir. Toplam doğurganlık hızı son sekiz yıldır nüfusun yenilenme seviyesi olan 2,10’ un altında kalmaya devam etmektedir. Diğer taraftan Türkiye’de 0-17 yaş aralığını ifade eden çocuk nüfusu, 1970 yılında toplam nüfusun %48,5’ini oluştururken bu oran 1990 yılında %41,8 ve 2024 yılında %25,5’e gerilemiştir. Doğurganlık göstergelerindeki hızlı düşüş eğiliminin devam edeceğini varsayan düşük senaryoya göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında %22,0, 2040 yılında %16,7, 2060 yılında %13,9, 2080 yılında %11,1, 2100 yılında %9,9 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2025b). Hem yaşlıların hem de çocukların içinde yer aldığı bir toplumsal kurum olarak aileye bakıldığında, onun varlığını tehdit eden risklerin giderek arttığı görülmektedir. Buna göre, Türkiye’de ortalama hane halkı büyüklüğü azalma eğilimindeyken; tek kişilik hane halklarının oranı, boşanma oranları ve boşanmalardan etkilenen çocuk sayısı giderek artmaktadır (TÜİK, 2025c).

Hem dünya genelinde hem de Türkiye’de aile temelinde değerlendirilebilecek olan çocuklar ve yaşlılar özelinde olumsuz bir tablonun varlığı net bir biçimde görülmektedir. Tüm bu olanların ailenin içerisinde gerçekleşmesi aileye ilişkin tartışmaların yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Çocuklar ve yaşlılar farklı kuşaklara ait bireylerden oluşsa da pek çok konuda ortak sorunlara sahiptir. Bu çalışmada da çocukluk ve yaşlılık temelli sorunların aile kurumu çerçevesinde değerlendirilmesi düşünülmektedir. Günümüzde var olan bu sorunların çözümünün de yine ailenin kendi içerisinde saklı olduğu anlaşılabilmektedir. Küreselleşen dünyada hızlı bir akışkanlığa sahne olan toplumsal yapılar bu hız karşısında vermeleri düşünülen reaksiyonları aynı hızda verememektedir. Bu nedenle de gerek yaşlılar gerekse çocuklara yönelik sorunların ortaya çıkışı çok hızlı olurken bu sorunlara yönelik çözümlerin ortaya konulması ve toplumsal yapı tarafından içselleştirilmesi zaman almaktadır.

1. Toplumsal Değişim Sürecinde Aile

Günümüz ailesi pek çok açıdan değişim içerisindedir. Tarihin farklı dönemlerinde, içinde yaşanan toplumsal yapıya göre ailede meydana gelen değişimler daha sınırlı bir alanda ve ölçekte gerçekleşirken, artık bu değişimler daha evrensel boyutlarda varlığını göstermektedir. Küreselleşmenin etkisiyle toplumsal yapılar hızla değişip dönüşürken, aile de bu süreçten etkilenmektedir. Artık dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkan bir “yenilik”, çok kısa bir süre içerisinde, özellikle sosyal medya ve ağlar aracılığıyla tüm toplumları belirli oranlarda etkileyebilmektedir. Bu açıdan da ailenin tanımlanması başta olmak üzere aile içi roller, ilişkiler, ailenin büyüklüğü ve işlevi, ailenin geleceği, aile içerisinde gerçekleşecek çocuk ve yaşlı bakımı gibi pek çok konuda yeni tartışmalar ortaya çıkmaktadır. Brown (2023), ABD’de yapılan bir araştırmada evcil hayvan sahiplerinin neredeyse tamamının (%97) evcil hayvanlarını ailelerinin bir parçası olarak gördüklerini ifade etmektedir. Buna göre evcil hayvan sahiplerinin yarısından fazlası ise (%51), evcil hayvanlarını bir insan kadar ailelerinin parçası olarak gördüklerini ifade etmektedir. Görüldüğü gibi yakın tarihe kadar aile tanımlarında rastlanması pek mümkün olmayan bu durum artık günümüz ailesinin “normali” olmuştur. Bireylerin evcil hayvanlarla kurdukları yakın ilişki, onların hanenin bir üyesi olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmuştur. Günümüz ailesinde evcil hayvanlar ailenin diğer üyeleri gibi değerlendirilmekte ve ailenin rutininin ve planlamasının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu türden değişimler ailenin geleceğini olumsuz yönde etkileyecek unsurlar olarak görülmekten öte, ailenin içerisinde yaşanan toplumsal değişime ayak uydurabilme kapasitesini ve esnekliğini göstermektedir. Aile, bu yeni tartışmalar etrafında şekil değiştirse de halen geleneksel anlamdaki değerini de korumaktadır. Örneğin, Parker ve Minkin’e göre (2023), 2023 yılında ABD’de yapılan aile araştırmasında katılımcıların çoğu (%93) çocuk yetiştiren, karı ve kocadan oluşan ailenin en kabul edilebilir aile tipi olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılar ayrıca evli ebeveynler tarafından daha az çocuk yetiştirmenin hem ailenin hem de ülkelerinin geleceği açısından olumsuz bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Yetişkinlerin neredeyse %70'i ise kendi ailelerini kurarken köken ailelerinde yaşadıkları deneyimin önemli olduğunu belirtmiştir. Aralarında ABD, Fransa, Almanya, Japonya, Tayvan ve Singapur gibi ülkelerin bulunduğu 17 ülkede yapılan bir araştırmada birkaç istisna dışında katılımcıların yaklaşık %40'ı ailenin hayatlarında önemli bir anlam ve tatmin kaynağı oluşturduğunu ifade etmiştir. Birçok kişi hayatta onlara anlam veren birden fazla şeyin olduğunu söylerken, insanların yalnızca bir anlam kaynağından bahsettiği yanıtlarda aile, diğer tüm konulardan daha yaygın bir görünürlük sergilediği görülmüştür (Silver vd., 2021).

Toplumsal değişme, iç ve dış, fiziki ve kültürel etkenlere göre sosyal varlığın yapı öğelerinde ve işlevlerinde meydana gelen farklılıkları ifade etmektedir. Bu açıdan da aile sanılanın aksine durağan değil diğer sosyal oluşumlar gibi değişim içerisindedir (Başaran, 2014, s. 148). Boşanmalar günümüzdeki ailenin en belirgin değişim göstergelerinden birisini oluşturmaktadır. Boşanmaların artması sosyolojik anlamda sadece resmi bir evlilik bitimi olarak görülmemektedir. Aile birlikteliğinin ortadan kalkması sonucunda yeni aile tipleri ortaya çıkabilmekte, başta çocuklar olmak üzere aile üyeleri bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Ailenin yapısının bozulması yaşlı bireyler üzerinde de olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Boşanma sonrasında dağılan aile üyeleri ile köken aile arasındaki ilişkiler de bozulma sürecine girmektedir. Ebeveynler ile aile büyükleri arasında mesafenin oluşması yaşlı bireylerin aile içerisinde bakım alma ihtimallerini de azaltmaktadır. Diğer taraftan çocuklarla büyükanne ve büyükbaba arasındaki iletişim kesintiye uğramakta ve ailenin kuşakları birleştiren gücü ortadan kalkmaktadır. Amato ve Booth (1996, s. 360) boşanma sonrası süreçte çocuklar ile ebeveynler arasındaki ilişkilerin genellikle sorunlu bir hal almaya başladığını söylemektedir. Boşanma sonrasında gerek velayet sahibi ebeveyn gerekse velayet sahibi olmayan ebeveyn ile farklı türden sorunlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin yapılan bir çalışmada boşanmadan bir yıl sonra velayet sahibi annelerin çocuklarına karşı daha az şefkatli oldukları, daha az iletişim kurdukları ve onları sert bir şekilde cezalandırma yöntemini tercih ettikleri görülmüştür. Farklı bir çalışmada ise aile yapılarında değişiklik yaşayan çocukların değişiklik yaşamayan çocuklara göre daha fazla davranışsal ve zihinsel sorunlar yaşama riskinin yüksek olması ailenin istikrarının çocuklar üzerinde ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Ryan vd., 2015, s. 120). Ailenin bir arada olması yukarıda ifade edilen risklerin azaltılmasına katkı sağlayacağı gibi aynı zamanda da özellikle yaşlılar ve çocuklar özelinde tartışılan bakım sorununu da doğal olarak çözüme kavuşturma ihtimalini artırıcı etki yaratacaktır. Diğer bir ifadeyle ailenin dağılması çok fazla sorunu ortaya çıkarırken bir aradalığı da sorunların ortaya çıkma ihtimalini azaltmaktadır. Sağlıklı aileler içerisinde büyüyen bireylerin hem çocuklukları hem de yaşlılıkları sağlıklı geçmektedir. Papa ve Scherer (2025, s. 401) yaşlılıkta ortaya çıkan risklerin bireyin çocukluk yaşantısıyla yakından ilişkili olduğunu söylemektedir. Dezavantajlı koşullarda büyüyen çocuklar eğitim, iş, sağlık imkanlarından yeterince faydalanamamakta ve genellikle sorunlu ailelerin içerisinde yer almaktadır. Bu türden sosyal travmalara sahip olanlar yaşlılığa eriştiklerinde de pek çok farklı türden riskle karşı karşıya kalmakta ve diğer yaşlılara göre daha savunmasız bir durumda yer almaktadır. Avrupa'daki yaşlıları kapsayan bir çalışmada, bireyin aile ve iş geçmişinin onun sağlıklı yaşlanma yolunda önemli bir etki yarattığı açıkça gösterilmiştir.

2. Çocuğun ve Çocukluğun Aile ve Toplum İçerisinde Yeniden İnşası

Çocuk, ailenin en önemli üyeleri arasında yer almaktadır. Geçmişten günümüze bakıldığında çocuğun aile içerisindeki yerinin zamana göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu anlamda da çocukluk, zamana göre oluşturulmuş bir kategoriye de ifade etmektedir. Günümüzde çocuklar tıpkı yaşlılar ve birçok farklı grup gibi dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. İçerisinde yaşadığımız modern dünyada çocuklar halen pek çok açıdan sorunla karşı karşıyadır. Özellikle ailenin yapısal anlamda değişim sürecine girmesi öncelikle çocukları etkilemektedir. Bunun yanında çocukların bakım ve eğitim sorunları, aile içi şiddet ve aile temelli sosyalleşme sorunları gibi konular çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen problemlerin başında gelmektedir. Diğer bir ifadeyle aile yapılarında meydana gelen hızlı değişimler ve bozulmalar çocuk merkezli sorunların da görünürlüğünü artırıcı bir etkidir.

Aries (1982, s. 450), tarihsel sürece bakıldığında yakın tarihe kadar günümüz anlamında bir çocukluk fikrinin olmadığını söylemektedir. Ona göre Orta Çağ boyunca çocuklar yetişkinlerin bir

minyatürü olarak görülmüş ve aile ve toplum içerisinde değer görmemiştir. Gündelik hayat içerisinde, sanatta ve pek çok alanda çocuklar yok sayılmış, hatta çoğu zaman kötü olayların kaynağı olarak nitelendirilmiştir. King (2007, s. 401) günümüzdeki çocuğa ve çocukluğa bakışa benzer düşüncenin ilk örneklerinin basit düzeyde XVIII. yüzyılda Avrupa ve Amerika'nın kent merkezlerinde görülmeye başladığını söylemektedir. Bu dönemde çocuklara yönelik bakışta önemli kırılmalar meydana gelmiş; çocukların yetişkinlerden farklı canlılar olduğu yönünde bilinç gelişmeye başlamış, çocuklara özgü kıyafetler ve oyunlar ön plana çıkmış ve ebeveynler ile çocuklar arasında duygusal yakınlık artmıştır. Tarihsel bakımdan bu türden aşamalardan geçen çocukluk fikri günümüzde özellikle aile merkezli tartışmaların odağında yer almaktadır. Günümüz ailesinde çocuk ekonomik değerinden öte duygusal değeriyle var olmakta ve ebeveynlerin tüm dikkatleri ve enerjileri çocukların gelişimi üzerinde toplanmaktadır. Diğer taraftan demografik anlamda tüm dünyada çocuk sayısının azalması ve ebeveynlerin tek çocuklu aile anlayışını benimsemeleri çocuğun değerini arttıran diğer bir gelişmedir. Çocuğun nüfus anlamında görünürlüğünün azalması kaçınılmaz olarak duygusal, sosyal ve ailesel değerinin artmasını sağlamaktadır. Friedman ve arkadaşlarına (1994, s. 377) göre gelişmiş toplumlarda doğurganlık oranları yenilenme seviyesinin üstünden (3.5 çocuk ve daha fazlası) altına (2 çocuk veya daha az) doğru bir gidişat göstermektedir. Doğurganlıktaki bu düşüşün ise pek çok nedeni bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocuk yapma istekleri bu nedenlerin başında gelmekte ve doğurganlık üzerinde önemli bir belirleyiciliğe sahip olmaktadır. Bu bakımdan da aile ve çocuk ilişkisinde doğurganlığa bakarken var olan toplumsal yapıdaki değişimlere de odaklanmak önemlidir. Örneğin Çin'de 1960'lı yıllarda yaşanan kıtlık nedeniyle, 1955'te rekor seviyeye ulaşarak 6.26'ya çıkan doğum oranı 1960'ta 4.02'ye gerilemiştir. 1980'lerde tek çocuk politikasının etkisiyle birlikte düşüşe geçen doğum oranları 1981 yılında tarım politikasında yapılan bir değişiklikte tekrardan yükselişe geçmiştir (Chen, 1985, s. 199).

Çocukluğun yeniden inşa sürecinde aile ve aile merkezli sosyalleşme önemli bir yere sahiptir. Aile çocuk için huzurun, güvenin ve sevginin kaynağını oluştururken aynı zamanda ebeveynlere de çocuk yetiştirme imkanını tanımaktadır. Bu bağlamda aile hem çocukların hem de yetişkinlerin gelişimleri açısından önemli bir yerdir. Aile içerisinde çocuk hem kendi ailesinin değerlerini hem de içerisinde yer aldığı toplumun değerlerini öğrenme ve içselleştirme imkanına sahip olmaktadır. Aile tüm çocuklar için kimlik, bilgi kaynağı ve sığınak olsa da sınıf ve kültür ailenin yapısını belirlediği gibi aile çocuk ilişkisinde de önemli bir yer tutmaktadır (Kagan, 1977, s. 44). Çocuk için oyunun ilk ve en önemli yeri ailedir. Ancak günümüzde gerek dış dünya gerekse kamu, aileye farklı biçimlerde nüfuz ederek ailenin geleneksel kimliğini aşındırmaktadır. Böylece gelenekler ve kültürel süreçler ortadan kalkmakta ve ebeveynler çocuk yetiştirme bilinçlerini kaybetmektedir. Bunun sonucunda ise çocukları yetiştirme görevi farklı kurumlara devredilmektedir. Örneğin küçük çocukların yetiştirilmesi anaokulları, kitle iletişim araçları ve eğlence endüstrisinin eline bırakılmış durumdadır. Bu kısır döngü sonucunda ise çocuklar ebeveynleriyle iletişim kurmak yerine bu araçlarla iletişim kurmayı tercih etmektedir (Hengst, 1987, s. 71). Diğer taraftan bakıldığında sosyalleşme sürecinde aile yapısındaki sarsıntılar da çocuğun gelişiminde önemli sorunlar oluşturabilmektedir. Ailenin sosyoekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyleri ve hatta ailenin ev sahibi olma durumları bile boşanmalar ve çocukların sağlığı üzerinde etki yaratmaktadır. Hane geliri ve ebeveynlerin eğitim seviyesi yüksek olan çocuklarda daha az duygusal ve davranışsal problemlere rastlanmaktadır. Sosyoekonomik süreçlerin yanında psikososyal süreçler de aile ve çocuk üzerinde önemli bir belirleyiciliğe sahiptir. Evlilikten memnun olma ve evliliği sürdürme becerisi aile bireylerinin sağlığı üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmalarda, ebeveynlerden birisinin evliliğin başında evlilikten memnun olmamasının boşanma riskini artırıcı bir etki yarattığı gösterilmiştir. Yine depresif bir ebeveyne sahip çocuklar depresif bir ebeveyni olmayan çocuklara göre daha fazla duygusal ve davranışsal sorunlar yaşamaktadır. (Strohschein, 2005, s. 1296).

Çocukların aile içerisinde edindikleri en kötü deneyimlerin başında şiddet gelmektedir. Günümüz ailesinde çocuklar pek çok farklı türden şiddetle karşılaşmaktadır. Sadece aile içerisinde değil okulda ve sosyal hayatta da çocuklar bu durumla karşılaşabilmektedir. Şiddet denildiğinde ilk olarak akla fiziksel şiddet gelse de şiddetin çok boyutlu bir davranış türü olduğu unutulmamalıdır. Psikolojik, cinsel, toplumsal ve dijital şiddet günümüzde çocukların sıklıkla maruz kaldıkları türden davranışlar arasında yer almaktadır. Örneğin ABD'de her yıl 3,3 milyon ile 10 milyon arasında çocuğun aile içi şiddete maruz kaldığı düşünülmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışmalarda da şiddete maruz kalan çocukların duygusal, sosyal, zihinsel ve davranışsal sorunlar yaşama sıklıklarının arttığı belirtilmektedir. Yine yapılan çalışmalarda aile içi şiddetin görüldüğü ailelerde farklı türden şiddetin de var olduğu

gösterilmiştir. Aile içi şiddet veya çocuk istismarı durumlarının görüldüğü ailelerin %30 ile %60'ında diğer şiddet biçimlerinin de var olduğu son yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Farklı bir çalışmada ise beş yaşın altındaki çocukların aile içi şiddet yaşayan ailelerde orantısız bir biçimde dağılım gösterdikleri ve aynı zamanda da bu hanelerde yoksulluk, madde bağımlılığı, düşük eğitim seviyesi ile kadın ve çocuktan oluşan tek ebeveynli aile tipinin yaygın olması gibi risk faktörlerinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu tür ailelerde büyüyen çocukların, çocukluk döneminde saldırganlık, fobiler ve çeşitli davranışsal sorunlar geliştirme olasılıkları yüksektir. Ayrıca, bu çocukların yetişkinlik döneminde depresyon yaşama, kendi ailelerinde şiddet eylemlerine yönelme ve suça karışma gibi olumsuzluklarla karşılaşma riskleri de artmaktadır (Carter vd., 1999, s. 11). Çocuklara yönelik şiddetin artması UNICEF (2024) raporlarında da açıkça ifade edilmektedir. Buna göre dünyada her 4 dakikada bir çocuk şiddet nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Bugün hayatta olan çocuklar arasında cinsel şiddete maruz bırakılmış olanların sayısının ise yaklaşık 90 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Şiddete bağlı ölüm riski, ergenliğin son döneminde keskin bir artış göstermekte ve şiddet nedeniyle hayatını kaybeden çocukların onda yedisinin 15-19 yaş aralığında olduğu ve bunların çoğunu erkeklerin oluşturduğu ifade edilmektedir. Farklı bir UNICEF (2025) raporunda ise özellikle Avrupa ve Orta Asya ülkelerinde aile içerisinde çocuğa yönelik şiddetin arttığına dikkat çekilmektedir. Tokat atma, çimdikleme veya dövme gibi fiziksel cezaların bölgedeki çocukların %30'undan fazlasını etkilediği çalışma kapsamında ifade edilmektedir. Tehdit, küçük düşürme ve sözlü istismar gibi psikolojik saldırılar ise, veri bulunan 15 ülke ve bölgedeki çocukların %69'una kadarını etkilemektedir. Bölgede çocukların ortalama %11'i okulda zorbalığa uğradığını, %15'i siber zorbalığa maruz kaldığını ve %10'u fiziksel kavgaya karıştığını ifade etmektedir. Ayrıca çocuklara yönelik şiddetin küresel maliyetinin yılda yaklaşık 7 trilyon ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'de de dünyada olduğu gibi çocukların şiddete maruz kalma, suça sürüklenme oranları giderek artmaktadır. TÜİK (2024) raporuna göre 2023 yılı itibarıyla güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 242 bin 875 çocuğun %89,7'sini suç mağduru çocuklar oluşturmuştur. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen 217 bin 915 çocukların %61,3'ü yaralama, %11,8'i cinsel suçlar, %8,6'sı aile düzenine karşı suçlar, %4,4'ü tehdit, %13,9'u ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur oldukları anlaşılmıştır. UNICEF 'in (2010) Türkiye'de yapmış olduğu bir çalışmada ise; Türkiye'de yaşayan 7-18 yaşlar arasındaki çocukların %56'sının fiziksel istismara, %49'unun duygusal istismara ve %10'unun cinsel istismara tanık olduğunu görülmüştür. Fiziksel istismara tanık olma en fazla ev dışında gözlemlenirken, duygusal istismara tanıklık ev ve ev dışı ortamlarda benzer oranlarda gerçekleşmektedir. Çocuklar ve gençler en fazla çocukların veya gençlerin başka bir çocuğa fiziksel istismar uyguladığına tanık olduklarını ifade etmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar dersler nedeniyle azar işittiklerini ve baskı gördüklerini, bu durumunda daha çok aile içerisinde anne tarafından gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir.

Çocuk bakımı, günümüz ailesinin temel sorunları arasındadır. Eşlerin çalışma hayatında yoğun bir biçimde çalışmaları, nüfusun kentlerde yoğunlaşması, bireylerin köken aileleriyle aralarındaki fiziksel ve duygusal mesafelerin açılması, aile yapılarının değişmesi veya aşınması, ekonomik yükümlülükler, kişilerarası güven duygusunun zedelenmesi ve daha pek çok faktör çocuk bakımını daha da zorlaştırıcı bir noktaya taşımaktadır. Forry ve Hoffert'e (2011, s. 356) göre çiftler çalışma hayatında kalıp sigorta, emeklilik gibi hizmetlerden yararlanmayı planlarken diğer taraftan çocuk bakımı nedeniyle işlerini aksatma veya kaybetme riski taşımaktadır. Yapılan bir çalışmada çocuk bakımıyla ilgili iş kesintileri olan çalışanların, bu tür aksaklıkları olmayan çalışanlara göre işten çıkarılma olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Farklı bir çalışmada ise, çocuğa bakım verenin bu görevini bırakması sonucunda annelerin işlerini kaybetme oranının arttığı tespit edilmiştir. ABD'de yapılan diğer bir çalışmada ise çocuk bakımı nedeniyle yaşanan sorunlardan dolayı ebeveynlerin %46'sı işe geç kalma sorunları yaşadıklarını söylemiştir. Çocukların bakımı genellikle bakıcılar ve resmî kurumlarla birlikte yakın aile üyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan çalışmalarda çocuğun bakım aldığı kişiler ve kurumların donanımı ne denli yüksek olursa olsun eğer bakım süresi uzar ve çocuk ebeveynlerinden uzun saatler ayrı kalırsa bakımın faydaları azalmaktadır. Bunun yanında çiftlerin ayrı olması, ekonomik durum, iş yoğunluğu ve çocuk sayısı gibi değişkenler de özellikle erken dönem çocuk bakımını zorlaştıran faktörler arasında yer almaktadır. Yapılan bir çalışmada aile birliğinde meydana gelen bir değişimde veya bozulma sonrasında çocukların bakımına yönelik problemlerin arttığı görülmüştür (Crosnoe vd., 2014, s. 471). Bu bağlamda değerlendirildiğinde ailenin bir arada olması bakım konusunu kolaylaştırıcı bir rol oynamakta diğer taraftan ise kaçınılmaz olarak ailelerin ister ev içi ister ev dışı olsun bakım ihtiyaçları artmaktadır. Diğer bir ifadeyle çocuk bakımı, günümüz ailesinin tanım ve

özelliklerine eklenmiş durumdadır. Durfee ve Meyers (2006, s. 744) bu duruma dikkat çekmekte ve yapılan araştırmalarda 5 yaşından küçük tüm çocukların yaklaşık üçte ikisi ve çalışan bir anneye sahip 5 yaşından küçük çocukların dörtte üçünün ebeveynlerinin dışında bir bakım hizmeti aldıklarının görüldüğünü belirtmektedir. Bakım hizmetinin resmi ve gayri resmi araçlarla sağlanmasına bakılmaksızın tüm aileler bu hizmet karşılığında belirli ücretler ödemektedirler. Bu bağlamda ABD’de yapılan bir çalışmada çalışan bir anneye ve en az 14 yaşından küçük bir çocuğa sahip ailelerin %48’inin çocuk bakımı için nakit ödeme yaptığı ortaya konulmuştur. Çalışan bir anne ve 14 yaşından küçük en az bir çocuğu olan aileler için çocuk bakımı toplam aile gelirinin yaklaşık %8’ini oluşturmaktadır. Çocuk bakımı giderleri yoksul aileler içinse gelire göre yüksek kalmaktadır. Örneğin, geliri 18.000 doların altında olan aileler gelirlerinin yaklaşık dörtte birini (%23) çocuk bakımına harcamaktadır. Türkiye’de yapılan bir araştırmada ise küçük çocuğu olan kadınların istihdama katılımı %24 iken anne olmayan kadınlarda bu oran %34’tür. Ayrıca, evde bakım sorumluluğu olmayan kadınların kayıt dışı istihdam oranı %42 iken, bakım sorumluluğu olan kadınlarda bu oran %62’ye yükselmektedir. Türkiye’de kadınlar anne olduktan sonra ya işlerinden ayrılmakta ya da enformel bakım hizmetlerine yönelmektedir (Dedeoğlu vd., 2021, s. 48). TÜİK’in iş ve aile yaşamı üzerine yapmış olduğu çalışmada istihdamda olup bakım sorumluluğu olanların %94,6’sını çocuk bakımının oluşturduğu görülmüştür. Çocuk bakımı konusunda hizmet almayanların %13,4’ü bakım hizmetini pahalı bulduğu, %8,5’i ise çocukların bakımını büyükanne, büyükbaba desteği ile sağladıklarını ifade etmiştir. (2018). Bu verilerden de anlaşılacağı gibi hem dünyada hem de Türkiye’de çocuk bakımı aile içerisinde önemli bir sorunsal oluşturmaktadır. Çalışma hayatına çiftlerin dahil olma süreci arttıkça çocuk bakımı da giderek zorlaşmaktadır. Çocuk bakımının zorlaşması ve çocuklara yönelik giderlerin artış göstermesi, çocuk sayısının azalmasında bir etken olarak okunabilecektir.

3. Ailedeki Son Kuşak: Yaşlı Bireyler Üzerinden Aileye Bakmak

Aile hem çocuklara hem de yaşlılara ev sahipliği yapan önemli kurumlar arasındadır. Tıpkı çocuklar gibi yaşlı bireyler için de aile desteği yeri doldurulamayacak ölçüde değerlidir. Günümüz dünyasında ve ailesinde çocukların ve yaşlıların sorunları pek çok açıdan benzeşmektedir. Her iki dezavantajlı grupta yer alan bireyler için de aile desteğinin varlığının önemli oluşu, büyük oranda bakım desteğine ihtiyaç duymaları, afet gibi yıkıcı etkiye sahip olaylar esnasında yardıma daha çok muhtaç olmaları gibi durumlar buna örnek olarak verilebilecektir. Her ne olursa olsun burada ailenin varlığı ve güçlü bir biçimde istikrarlı olması, var olan sorunların çözümünde kritik bir noktayı oluşturmaktadır. Küresel dünyada teknolojik ilerlemelerin hızı ve genişliği pek çok eksikliği gidermiş olsa da aile halen bireyin çocukluğundan yaşlılığına kadar geçen sürede etkisini devam ettirmektedir. Diğer taraftan hem dünyada hem de Türkiye’de nüfusun hızla yaşlanması yaşlılık özelinde konuşulan sorunların büyümesini hızlandırmakta ve çözümleri zorlaştırmaktadır.

Küresel ölçekte nüfus yaşlanması tüm bölgelerde gözlenmekte olup, bu eğilimin önümüzdeki on yıllarda da devam edeceği öngörülmektedir. Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranının 2023’te %20 iken 2050’de %28’e yükseleceği tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu oranın aynı dönemde %9’dan %17’ye çıkması beklenmektedir. Az gelişmiş ülkelerde hâlen görece düşük seviyelerde seyreden yaşlı nüfus oranının ise yaklaşık %180’lik bir artışla %4’e yakın bir düzeyden %6’nın üzerine çıkacağı öngörülmektedir (UN, 2023). 2021 yılı itibarıyla dünya genelinde yaşlı nüfus 1 milyarın biraz üzerinde olup, bu rakam küresel nüfusun yaklaşık %13,5’ine karşılık gelmektedir. 2030 yılına kadar ise 60 yaş ve üzerindekiilerin oranının her altı kişiden birine denk geleceği düşünülmektedir. DSÖ farklı ülkelerden 60 yaş ve üzeri kişilerden 68.456’sı erkek (%45) ve 83.262’si kadın (%55) katılımcılardan elde ettiği bilgilere göre yaşlı bireylerin %14’ünün temel ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Söz konusu oran, verisi bulunan 37 ülkede yaklaşık 71 milyon yaşlıyı ve küresel ölçekte 60 yaş ve üzerindeki en az 142 milyon kişiyi kapsamaktadır. Cinsiyet ve eğitimdeki eşitsizlikler, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla yalnız ve yoksulluk içerisinde yaşama olasılığını artırmaktadır (WHO, 2021). ABD’de de nüfusun yaşlanması kaçınılmaz bir demografik eğilim olarak görülmektedir. Düşük doğum oranları ve yaşam süresinin artması, nüfusun giderek yaşlanmasına neden olmaktadır. 1950’de toplam nüfusun %8’ini oluşturan 65 yaş ve üzeri bireylerin oranı, 2010’da %12’ye yükselmiş olup, 2050’de %22’ye ulaşması öngörülmektedir (Waite, 2013). Türkiye’nin ise genç nüfusa sahip olduğu yönündeki yaygın söylem artık gerçekliği yansıtmamaktadır. Türkiye nüfusu da tıpkı dünyadaki diğer ülkeler gibi giderek yaşlanmaktadır. TÜİK verilerine göre 2014 itibarıyla 65 yaş üzeri nüfus oranı %8’e ulaşmış ve Türkiye “yaşlı toplum” kategorisine girmiştir. Nüfusun hızla yaşlanmasıyla birlikte yaşam süresi son 25 yılda yaklaşık 14 yıl artmış, Türkiye dünyanın en hızlı yaşlanan ülkelerinden biri haline gelmiştir. Japonya’nın

26 yılda yaşadığı demografik dönüşümün Türkiye’de 15–20 yıl gibi kısa bir sürede gerçekleşmesi beklenmektedir. Türkiye’deki yaşlı nüfus oranı Batı ülkelerine kıyasla halen düşük olsa da yüzyılın sonuna kadar bu oranın çok daha hızlı artması beklenmektedir. Türkiye’de 60 yaş üstü nüfusun dört kat, 80 yaş üstü nüfusun ise on kata kadar artacağı öngörülmektedir. Bu eğilim, Türkiye’nin kısa sürede derin bir yaşlanma sürecine gireceğini ve aile yapısında kuşakların aynı anda bir arada bulunacağı yeni demografik bir döneme geçileceğini göstermektedir (Arun, 2016, s. 43).

Sosyal ilişkiler ve ağlar bireyin yaşlılık dönemini sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi adına önemlidir. Bireyler yaşa bağlı olarak insanlarla ilişki kurmakta ve bu durum sosyal sermayelerini de ileriki yıllara taşıyabilmektedir. Ancak yaşlılık döneminde sosyal ilişkilerin azalması bireyin yeniden sosyal sermayesini zenginleştirmesini güçlendirmektedir. Bu nedenle erken yaşlarda oluşturulan sosyal sermayenin yaşlılıktaki önemi daha da anlamlı olmaktadır (Szabó vd., 2024, s. 2300). Sosyalleşme ve sosyal hayata katılım sağlıklı yaşlanmanın gereklilikleri arasında yer almaktadır. Sosyal hayata katılım endeksi, yaşlı bireylerin son 12 ay boyunca 8 farklı etkinliğe katılma durumlarını ifade etmektedir. Buna göre; aile/arkadaşlar, spor/fiziksel etkinlikler, dini etkinlikler, eğitim/kültürel, hizmet kulübü, mahalle/topluluk/mesleki dernekler, diğer eğlence etkinlikleri ve gönüllülük çalışmaları endekse dahil olan etkinlikler arasındadır. Yaşlı bireylerin bu türden etkinliklere katılım sıklıkları onların sosyal hayata ne ölçüde dahil olduklarını kavramak adına önemlidir (Jones vd., 2023, s. 11). Bu anlamda özellikle yaşlı bireyler için uzun süre aynı mahallede yaşamak sosyal ilişkileri sürdürme adına önemlidir. Taşınma veya göç etme durumları yaşlı bireyler için sosyal dengeyi bozucu süreçleri ortaya çıkarabilmekte ve onların yalnızlık ile mücadele etmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda da yaşlı bireylerin aile üyeleriyle ve yakın komşularıyla olan ilişkileri, sosyal izolasyonun önündeki önemli bir engeli oluşturmaktadır. Örneğin yaşlılar, komşularla var olan ilişkileri sayesinde hem sohbet etme hem de günlük ihtiyaçlarında yardım alma gibi destekleyici unsurlara erişme fırsatına sahip olmaktadır (Sturge vd., 2025, s. 21).

Yaşlı bireylerin sağlıklı bir biçimde yaşamlarını devam ettirmelerinde sosyal ilişki ağlarının eksikliği veya zamanla bozulması yalnızlık riskini doğurmaktadır. Yaşlılıkta yalnızlık yaşlı bireylerin daha da dezavantajlı duruma gelmelerine neden olmaktadır. Bu bakımdan da yalnızlık sağlıklı yaşlanmanın önündeki önemli risklerden birisini oluşturmaktadır. Voie ve arkadaşlarına (2025, s. 781) göre yalnız yaşayan yaşlıların savunmasızlıkları ve destek ihtiyacı artmaktadır. Bu açıdan da yalnızlık, bakım ve destek hizmetlerini güçleştirici bir etki ortaya çıkarmaktadır. Sidorenko’ya (2010, s. 85) göre ailede meydana gelen değişimler, yaşlıların yaşam düzenlerini etkilemekte ve yalnız yaşama eğilimi giderek artmaktadır. Ona göre bu eğilim özellikle gelişmiş ülkelerde daha da net gözlenebilmektedir. 20. yüzyılın sonunda yalnız yaşayan yaşlıların oranı Avrupa ve Kuzey Amerika’da erkeklerde %16, kadınlarda ise %37 olarak ölçülmüştür. CN’e (2020, s. 57) göre küreselleşme, kentleşme ve modernleşmenin bir sonucu olarak aile yapısında ve işleyişinde önemli değişimler ve bozulmalar meydana gelmiştir. Bu dönüşümün bir sonucu olarak, yaşlı bireyler giderek artan biçimde yalnızlaşmakta ve aileleriyle birlikte yaşamayı tercih etmemektedir. Yakın tarihte Hindistan’daki yaşlı nüfusun 160 milyona ulaşması tahmin edilmektedir. Bu bakımdan da yalnız yaşayan yaşlılar sorunu önemli bir toplumsal sorun oluşturma riski taşımaktadır. Farklı bir çalışmada ise Japonya’da yaşayan yaşlı bireylerin yarısının yalnızlıktan şikâyet ettikleri görülmüştür. Buna göre yalnızlık, sağlıklı yaşlanmanın önünde bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Osawa vd., 2024, s. 7). ABD ve İngiltere’de yapılan bir çalışmada da ABD’deki yaşlıların yaklaşık %30’u ve İngiltere’deki yaşlıların %31’i zaman zaman kendilerini yalnız hissettiklerini söylemiştir (Joshi vd., 2025, s. 1410).

Yaşlılar gündelik hayat içerisinde fiziksel, ruhsal ve duygusal kırılganlıklar yaşayabilmektedir. Aile desteğinin eksikliği ve sosyalleşme ağlarının zayıflaması kırılganlık risklerini de arttırmaktadır. Örneğin, afet gibi olağanüstü durumlar, bu kırılganlıkları derinleştirerek yaşlıların hem korunma hem de yardım alma açısından dezavantajlı konuma düşmesine yol açmaktadır. Ayrıca yaşlıların aile dışında, huzurevi veya bakım evi gibi kurumsal ortamlarda kalma ihtimallerinin çok olması onların yalnızlık, ihmal ve istismar riskleriyle daha sık karşılaşma ihtimallerini arttırmaktadır. Bu durum, yaşlı bireylerin güvenli yaşam alanlarına ve toplumsal destek ağlarına duydukları gereksinimi daha da görünür kılmaktadır. Tam bu noktada aile desteğinin varlığı ve sosyalleşme önemli bir rol oynamakta ve bu riskleri azaltıcı bir etki oluşturabilmektedir. Bell ve arkadaşlarına (2021, s. 11) göre afetlerin sağlık, refah, günlük yaşam aktiviteleri ve destek ihtiyaçları gibi konularda yaşlı bireyler üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Yaşlılar için afet anında bakım verenin önemli bir rolü bulunmaktadır. Yaşlılar için ev, tanıdık eşyalarıyla güvenli bir yeri temsil eder ve bu nedenle sağlıklı yaşlanma süreci için gerekli olan

aşinalık ve rahatlığı da sağlar. Evde bakım sağlayıcıları, felaket dönemlerinde yaşlılarla sürekli temas halinde kalmak zorundadır. ABD’de yapılan bir çalışmada yaşlılar afet anında devlet kurumlarından ziyade sosyal ağlardan gelen desteği önemsediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ailenin yaşlı yetişkinlerin kasırgalara hazırlanma ve afet sonrası iyileşme süreçlerinde temel bir destek kaynağı olduğunu vurgulamıştır. Çok kuşaklı aile desteği hem yaşlı bireylerin hem de genç aile üyelerinin karşılıklı yarar sağladığı bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Yapılan farklı bir araştırmada, Kobe Depremi’nde yaşamını yitirenlerin yarısından fazlasını yaşlı yetişkinlerin oluşturduğu ve Paris’te meydana gelen sıcak hava dalgası sırasında en yüksek ölüm oranlarının 70 yaş üzerindeki yaşlılarda görüldüğü belirlenmiştir (Tuohy vd., 2014, s. 199). Afetler karşısında dezavantajlı durumda olan yaşlı bireyler aynı zamanda istismar riskiyle de sıklıkla karşılaşabilmektedir. WHO (2024) yaşlı istismarını güven ilişkisinin bulunduğu ortamlarda yaşlı bireye zarar veya sıkıntı veren eylem ya da ihmal biçiminde ortaya çıkan, insan hakları ihlali niteliğindeki bir olgu olarak tanımlamaktadır. Fiziksel, cinsel, psikolojik, duygusal, finansal istismar, ihmal, terk edilme ve haysiyet kaybı bu kapsama girmektedir. Yaşlıların istismarı önemli bir sorun olmakla birlikte yaşlılar farklı türden istismarlara sıklıkla maruz kalabilmektedir. 28 ülkeden elde edilen verilere göre 60 yaş üstü 6 yaşlıdan 1’i (%15,7) bir tür istismara maruz kalmaktadır. Diğer taraftan huzurevi, bakımevi gibi kurumsal ortamlarda da yaşlı bireylerin yaygın bir biçimde istismara maruz kaldıkları görülmektedir. Buna göre yalnızca kurumsal ortamlarda psikolojik istismara maruz kaldığını ifade eden yaşlıların oranı %33,4’tür.

Yaşlılıkta aile temelli desteklerin başında bakım gelmektedir. Bakım ifadesi ilk olarak fiziksel desteği çağırırsa da sosyal ve ruhsal desteği de içerisine alan geniş bir kavramdır. Bu anlamda da aile ve yaşlı bireyler için tüm yönleriyle bakım sağlayan yegâne kurumların başında gelmektedir. Vangen ve Herlofson’a (2024, s. 2722) göre kuşaklararası çalışmalarda bireylerin çocuklukta ebeveynleriyle kurmuş oldukları normatif ve duygusal temelli ilişkilerin yaşlılıktaki bakım süreçlerinde etkili bir faktördür. Bu durum bir bakıma sevgi ve şefkatin geri dönüşümü olarak adlandırılmaktadır. Palloni’ye (2010, s. 11) göre aile yapılarındaki dönüşüm, kuşaklar arası ilişkiler ve iletişim bağlarını zayıflatmakta; bu kırılğan süreçten en yoğun biçimde etkilenenler grupların başında ise yaşlılar gelmektedir. Yaşlıların sağlıklı bir yaşam sürebilmeleri adına bakım desteği almaları önemlidir. Dünya geneline bakıldığında bu bakımın daha çok aile üyeleri, yakın akrabalar ve komşular aracılığıyla gerçekleştiği görülmektedir. Aile kurumu tüm kayıplarına rağmen halen yaşlılar için en güvenli limanı oluşturmaktadır. Kuşkusuz ki toplumların kültürü de yaşlılara bakım konusunda önemli bir farklılık yaratmaktadır. Aile üyeleri arasındaki mesafeler açılrsa da bu durum dünyanın her yerinde geçerli bir durum değildir. Örneğin Tayland’da yapılan bir araştırmada çocuklardan ebeveynlere doğru gerçekleşen yardımlarda bir azalmanın olmadığı görülmüştür. Kore’de yapılan bir çalışmada ise yaşlıların %70’inin çocuklarından maddi destek aldıkları ortaya konulmuştur. İngiltere’de yapılan bir çalışmada ise yaşlı bireylerin %77,13’ü resmi olmayan yani aile ve yakın çevre tarafından verilen bakıma güvendiklerini, %15,61’i özel ücretli bakıma güvendiğini ve %7,26’sı ise resmi bakıma güvendiğini ifade etmiştir (Wang vd., 2025, s. 21). Senegal’de yapılan bir araştırmada yaşlı bireylerin %79,7’sinin yetişkin bir çocuğuyla birlikte yaşadığı ortaya konulmuştur. Yaşlı yetişkinler, kendi yetişkin çocuklarıyla birlikte ikamet etmedikleri durumlarda, genellikle geniş aileye mensup genç yetişkinlerle (örneğin kardeşler, yeğenler, üvey oğullar veya üvey kızlarla) aynı haneyi paylaşmaktadır (Yakam vd., 2024, s. 1780). Türkiye’de yapılan çalışmada 65 yaş üstü bireylerin %35,8’i eşiyle, %13,1’i eşi ve çocuklarıyla ve %17’si oğlu, kızı/damadı ve torunlarıyla yaşadıklarını ifade etmiştir. Buna göre bu yaş grubundaki bireylerin %51,9’u evde bakım hizmeti/gündüzlü bakım hizmeti alarak evinde kalmayı, %29,6’sı oğlunun/kızının yanında kalmayı, %5,1’i ise huzurevine gitmeyi tercih edeceğini belirtmiştir (TÜİK, 2024a). Veriler neticesinde bir değerlendirme yapıldığında tıpkı çocuk bakımı gibi yaşlı bakımının da günümüz dünyasında önemli bir sorun oluşturduğu görülebilmektedir. Yakın döneme kadar bakım süreçlerinin aile içerisinde giderilmesi yaşlılar için önemli bir konfor alanı oluştururken günümüzde bu durum giderek farklılaşmaktadır. Bakım, kurumlara devredilmekte bu anlamda da aile önemli bir işlevini daha giderek kaybetmektedir. Buna ek olarak tüm dünyada yaşlı nüfusun giderek artması da bakım sorununun çözümünü zorlaştırıcı bir nedendir.

Sonuç

Toplumsal değişim süreci günümüzdeki küresel dünyada çok hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir. Tarihin her döneminde toplumsal değişim belirli düzeylerde etkisini hissettirmiş, farklı kültürler bu süreçten kendilerine düşen payı almıştır. Bu dönemde yerel kültürlerin kadim gücü sayesinde toplumsal değişim kontrol altında tutulabilmekteydi. Diğer bir ifadeyle farklı kültürlerin çarpışması veya tek bir kültürün diğer kültürler üzerindeki değişim gücü sınırlı düzeyde kalmaktaydı. Bu açıdan da o toplumu meydana getiren temel kurumlar değişim süreci daha az hasarla atlatma imkanına sahipti. Toplumsal kurumlar değişim sürecinde en az etkiyle veya klasik yapılarını bozmadan sıyrılabilme kapasitesi, bireylerin davranışlarında da değişimin etkisinin zayıf kalmasını sağlamaktaydı. Genel anlamda bakıldığında, tüm dünyayı etkileyen küresel gelişmeler sonucunda bazı kültürlerin baskın gücü farklı toplumsal yapıların bu değişimden benzer düzeyde etkilenip benzer tarzda tepkiler vermesine neden olmuştur. Kültürlerin ve toplumsal değişimin tek tipleşmesi kuşkusuz ki toplumsal kurumların da birbirlerine benzemesine ve bireylerin de benzer davranış örüntüleri geliştirmesini ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede bakıldığında da aile, toplumsal değişim sürecinden en fazla etkilenen kurumların başında gelmektedir. Ailenin, içerisinde var olan toplumsal yapının tüm unsurlarını mikro düzeylerde bünyesinde barındırabilme kapasitesi, değişim sürecinin de aile içerisinde daha hızlı ve görünür bir şekilde etki etmesine olanak tanımaktadır.

Aile, onu var eden tüm unsurlarla birlikte toplumsal değişim sürecinden etkilenmektedir. Ailenin sarsılmaz yapısının yanında esnekliği, dönemin şartlarına uygun bir biçimde şekil almasını sağlamaktadır. Ailenin, çocukluktan yaşlılığa kadar pek çok kuşağı bünyesinde yetiştirme gücü sayesinde, bu kuşaklardaki bireyler aileyle birlikte değişim sürecine dahil olmaktadır. Bu bakımdan da çocuklar ve yaşlılar aile içerisindeki iki ucu temsil etmektedir.

Çocuklar ve yaşlılar aileyi oluşturan temel kuşaklar olmanın yanında sosyolojik anlamda da dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Bu iki gruba ait bireylere özgü hassasiyetler ve algılar, toplumsal değişim sürecinde ailenin yapısının değişmesiyle birlikte yeniden şekillenmektedir. Örneğin; çocuklar yakın tarihe kadar daha çok ekonomik değerleri itibarıyla aile içerisinde var olurken günümüz ailesinde çocukların duygusal değeri daha çok öne çıkmaktadır. Yine yaşlıların bakımı daha çok aile içerisinde gerçekleştirilirken günümüzde bu durum değişmiş, aile bakım görevini büyük oranda huzurevi, bakımevi gibi kurumlara devretmiştir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi ailenin değişim sürecine girmesi kategorik anlamda çocuklara ve yaşlılara bakışı değiştirmekte ve onların aile içerisindeki konumlarını güncellemektedir. Bu bağlamda günümüz ailesi içerisinde çocuklar ve yaşlılar farklı kuşaklara ait olsalar da karşılaşmış oldukları sorunlar bakımından birbirine yaklaşmıştır. Sosyalleşme, bakım ve destek, istismar, şiddet gibi olgular çocukların ve yaşlıların aile ve toplum içerisindeki ortak sorunlarından bazılarını oluşturmaktadır. Hem dünya genelinde hem de Türkiye’de ailenin değişim süreci içerisine girmesi yukarıda bahsedilen sorunlar bakımından çocuklar ve yaşlılar üzerindeki baskıyı giderek arttırmaktadır. Nüfusun giderek yaşlanması çocuklara ve yaşlılara özgü sorunların daha da görünür olmasına neden olmaktadır. Tüm bunlar düşünüldüğünde ailenin sarsılan yapısının tekrar onarılması ve bu yönde politikaların oluşturulması başta çocuklar ve yaşlılar olmak üzere ailenin tüm unsurlarında bir iyiye gidişe katkı sağlayacaktır. Kuşkusuz ki aile bazı değişimlerden geçecektir ancak aileyi yücelten bazı kadim değerlerdeki aşınmaların giderilmesi var olan sorunların çözümü noktasında kilit rol oynamaktadır. Ailenin tekrardan ayağa kaldırılması neticesinde ise çocuklara ve yaşlılara özgü sorunlar doğal olarak belirli düzeyde çözüme kavuşacaktır.

Kaynakça

- Amato, P. R, Booth, A. (1996). A prospective study of divorce and parent-child relationships, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 58, No. 2, pp. 356-365. <https://www.jstor.org/stable/353501>
- Aries, P. (1862). *Centuries of childhood*, Vintage Books.
- Arun. Ö. (2016). Çağdaş Türkiye’de yaşlılık ve eşitsizlik, *Mediterranean Journal of Humanities*, VI/2, 29-48, DOI: 10.13114/MJH.2016.287,
- Başaran, E. (2014). Ailenin işleyişi ve gerçekleştirimi, M. Aydın (Ed.). *Sistematik aile sosyolojisi* içinde, (ss.141–168), Çizgi Kitabevi.

- Başaran, E. (2021). Pandemi sürecinde derinleşen eşitsizlikler: Dezavantajlı gruplar bağlamında bir değerlendirme, F. Kaleci, E. Başaran (Ed.), *Pandemi sürecinde dezavantajlı gruplar içinde*, (ss. 1-35), NEÜ Yayınları.
- Başaran, E. (2025). Afetler çağında dezavantajlı grupların konumu ve sosyal sermaye. *İçtimaiyat*, 9(1), 574-592. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1470074>
- Bell, S.A., Krienke, L.K., Dickey, S. vd., (2021). "Helping fill that gap:" a qualitative study of aging in place after disaster through the lens of home-based care providers. *BMC Geriatr*, 21, 235, <https://doi.org/10.1186/s12877-021-02159-0>
- Brown, A. (2023). About half of U.S. pet owners say their pets are as much a part of their family as a human member, <https://pewrsr.ch/3JPtwoR>
- Carter, L. S., Weithorn, L. A. ve Behrman, R. E. (1999). Domestic violence and children: Analysis and recommendations, *The Future of Children*, Vol. 9, No. 3, pp.4-20, <https://www.jstor.org/stable/1602778>
- Chen, X. (1985). The one-child population policy, Modernization, and the extended Chinese family, *Journal of Marriage and Family*, Vol.47, No.1, pp. 193-202, <https://www.jstor.org/stable/352082>
- CN, Sujatha. (2020). A sociological study of old age paradigms and senior citizens in India, *International Journal of Humanities and Social Science Research*, Volume 6; Issue 3, 55-60, <https://www.socialsciencejournal.in/assets/archives/2020/vol6issue3/6-3-33-557.pdf>
- Crosnoe, R., Prickett, K. C., Smith, C., ve Cavanagh, S. (2014). Changes in young children's family structures and child care arrangements. *Demography*, 51(2), 459-483. <https://doi.org/10.1007/s13524-013-0258-5>
- Dedeoğlu, S., Adar, A. Ş., Sıralı, Y. (2021). Kurumlar arası iş birlikleri ile kadın istihdamını desteklemek: Erken çocukluk bakımı ve eğitimi uygulamaları, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/publication/wcms_799679.pdf
- Durfee, A., ve Meyers, M. K. (2006). Who gets what from government? Distributional consequences of child-care assistance policies, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 68, No. 3, pp. 733-748, <https://www.jstor.org/stable/3838888>
- Forry, N. D., ve Hofferth, S. L. (2011). Maintaining work: The influence of child care subsidies on childcare-related work disruptions. *Journal of Family Issues*, 32(3), 346-368. <https://doi.org/10.1177/0192513X10384467>
- Friedman, D, Hechter, M, ve Kanazawa, S. (1994). A theory of the value of children, *Demography*, Vol. 31, No. 3, pp. 375-401, <https://www.jstor.org/stable/2061749>
- Hengst, H. (1987). The liquidation of childhood, *International Journal of Sociology*, 17:3, pp.58-80, DOI: 10.1080/15579336.1987.11769934
- Jones, C. A., Jhangri, G. S., Yamamoto, S. S., vd., (2023). Social participation of older people in urban and rural areas: Canadian longitudinal study on aging. *BMC Geriatr* 23, 439, <https://doi.org/10.1186/s12877-023-04127-2>
- Joshi, M., Finney, N., & Hale, J. M. (2025). Loneliness and social isolation of ethnic minority/immigrant older adults: a scoping review. *Ageing and Society*, 45(7), 1395-1425. doi:10.1017/S0144686X24000205
- Kagan, J. (1977). The child in the family, *Daedalus*, Vol. 106, No. 2, pp. 33-56, <https://www.jstor.org/stable/20024475>
- King, M. L. (2007). Concepts of childhood: What we know and where we might go, *Renaissance Quarterly*, Vol: 60, No: 2, pp. 371-407, <https://www.jstor.org/stable/10.1353/ren.2007.0147>
- Osawa, E., Sasaki, Y., Hsu, HC. et al. (2024). Attitudes toward active aging and their association with social determinants and views on older adults in Japan: a cross-sectional study. *BMC Geriatr* 24, 140, <https://doi.org/10.1186/s12877-024-04711-0>
- Palloni, A. (2010). Family support networks and population ageing: A summary statement, *Family Support Networks and Population Ageing içinde ss. 8-13, UNFPA*, https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/family_support_networks2009.pdf
- Papa, R., ve Scherer, S. (2025). Routes to healthy ageing: the role of life course patterns. *Ageing and Society*, 45(2), 386-413. doi:10.1017/S0144686X23000521

- Parker, K, ve Minkin, R. (2023). Public has mixed views on the modern American family, Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/social-trends/2023/09/14/public-has-mixed-views-on-the-modern-american-family/>
- Ryan, R. M., Claessens A., Markowitz, A. J. (2015). Associations between family structure change and child behavior problems: The moderating effect of family income, *Child Development*, Vol. 86, No. 1, pp 112-127, <https://www.jstor.org/stable/24696117>
- Sidorenko, A. (2010). Government policies supporting family networks: Best practices from the policy area of ageing, *Family Support Networks And Population Ageing* içinde ss. 85-87, UNFPA, https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/family_support_networks2009.pdf
- Silver, R., Kessel, P.V., et al. (2021). What makes life meaningful? Views from 17 advanced economies, Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/global/2021/11/18/the-conditions-that-enable-meaning/>
- Strohschein, L. (2005). Parental divorce and child mental health trajectories, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 67, No. 5, pp. 1286-1300, <https://www.jstor.org/stable/3600313>
- Sturge, J. L., Miedema, E., Lindfors, A., ve Nordin, S. (2025). Socially sustainable environments for older adults ageing in place: a scoping review. *Ageing and Society*, 1–29. doi:10.1017/S0144686X25000194
- Szabó, Á., Stephens, C., ve Alpass, F. (2024). Social networks and social support of older immigrants in Aotearoa New Zealand. *Ageing and Society*, 44(10), 2289–2307. doi:10.1017/S0144686X22001404
- Tuohy, R, Stephens, C, Johnston, D. (2014). Older adults disaster preparedness in the context of the September 2010 – December 2012 canterbury earthquakes equence. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 9, 194-203, <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2014.05.010>
- TÜİK (2018). İş ve aile yaşamının uyumu, II. Çeyrek: Nisan - Haziran, 2018, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Is-ve-Aile-Yasaminin-Uyumu-II.-Ceyrek:-Nisan---Haziran,-2018-27859>
- TÜİK (2024). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencilik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>
- TÜİK (2025). Aktif yaşlanma endeksi 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Aktif-Yaslanma-Endeksi-2024-57937>
- TÜİK (2025a). Doğum istatistikleri 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>
- TÜİK (2025b). İstatistiklerle çocuk 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2024-54197>
- TÜİK (2025c). İstatistiklerle aile 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2024-53898>
- TÜİK (2024a). Türkiye yaşlı profili araştırması 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809>
- UN (2023). World population ageing 2023, https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesapd_2024_wpa2023-report.pdf
- UN (2025). Ageing, <https://www.un.org/en/global-issues/ageing>
- UN (2025a). 2025 theme: Older persons driving local and global action: Our aspirations, our well-being and our rights, <https://www.un.org/en/observances/older-persons-day>
- UNICEF (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması, https://www.unicef.org/turkiye/media/5221/file/TÜRKİYE’DEÇOCUKİSTİSMARIVEAİLEİÇİŞİDDETARAŞTIRMASI-ÖzetRaporu2010.pdf?utm_source=chatgpt.com
- UNICEF (2024). Violence against children widespread, affecting millions globally, <https://www.unicef.org/turkiye/en/press-releases/fast-facts-violence-against-children-widespread-affecting-millions-globally>
- UNICEF (2025). Two thirds of children across Europe and Central Asia experience violent discipline at home, a third are physically punished, <https://www.unicef.org/turkiye/en/press-releases/two-thirds-children-across-europe-and-central-asia-experience-violent-discipline>

- Vangen, H., ve Herlofson, K. (2024). Why care? How filial responsibility norms and relationship quality matter for subsequent provision of care to ageing parents. *Ageing and Society*, 44(12), 2703–2727. doi:10.1017/S0144686X23000235
- Voie, K. S., Wiles, J., Blix, B. H., Kristiansen, M., Helgesen, A. K., ve Mæhre, K. S. (2025). Older people enacting resilience in stories about living alone and receiving home care. *Ageing and Society*, 45(4), 776–795. doi:10.1017/S0144686X23000880
- Waite, L. J. (2013). Introduction and overview., içinde Panel on new directions in social demography, Social Epidemiology and the Sociology of Aging, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK184353/#sec58>
- Wang, F., Tobin, K., Thomas, S., Lowe, R., ve Adrion, E. R. (2025). Unmet need, under-met need and public financing of home care in England. *Ageing and Society*, 1–23. doi:10.1017/S0144686X25100160
- WHO (2021). Decade of healthy ageing: baseline report, <https://iris.who.int/handle/10665/338677>
- WHO (2024). Abuse of older people, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people>
- Yakam, W. A., Carrière, Y., ve LeGrand, T. (2024). Do the living arrangements of older people matter for the family transfers they receive? Evidence from Senegal. *Ageing and Society*, 44(8), 1767–1790. doi:10.1017/S0144686X22001039